

Cerstul de la Valenii Somcutei (Pod. Somesan)

ISTVAN DUMITRU

C. S. Montana Baia-Mare

Din punct de vedere geografic zona la care ne referim este situată pe rama sudică a depresiunii Baia Mare, la limita cu podiul Mestecăni - Boiu Mare, în bazinul V. Rele - affluent sting al r. Bârsăului.

Căi de acces. Din satul Valeni, situat la 3 km vest de Somcuta Mare, se urmează în amonte cursul văii principale (V.Rea = V. Căicana) cca. 2 km. pînă la confluența cu V. Peșterii affluent sting) în bazinul căreia sunt situate peșterile descrise.

Urcînd pe V. Peșterii intrăm curind în pădure. Urcînd pe primul torrent din malul drept, în baza unui mic perete stincos, găsim intrarea în peștera Valea Rea. Urmînd în urcuș poteca marcată cu bandă roșie, ajungem în curind în creastă. Urmînd creasta spre dreapta, depășim excavațiile unei cariere părăsite și ajungem la ponorul în care se află intrarea în peștera din Ponorul de la cariera Păget. Urmînd în continuare valea în amonte după cca. 1 km, în zona crestei, găsim intrarea în peștera din Deal (fig. 1).

Istoric. Cunoscută din cele mai vechi timpuri de către locnici, peștera este menționată într-un raport geologic din 1961 (... Paucă și colab.), în care este prezentată și o fotografie cu intrarea în peșteră. În 1963 este explorată de elevii de la Scoala Tehnică de Geologie din Baia Mare condusi de prof. Sever Paucă, publicindu-se în ziarul "Pentru Socialism" din 14.XI.1963 o descriere a peșterii, popularizare bine-

nită care determină o creștere a fluxului turistic. În anul 1964, un grup de elevi din Baia Mare (precursori ai actualului C.S. Montana) încearcă depășirea punctului terminus prin săpare cu dalta, tentativă abandonată fără succes. V. Ghiurcă în teza de doctorat privind studiul geologic al depresiunii Baia Mare (1969) formulează cîteva observații asupra condițiilor litologice și stratigrafice în care apar fenomenele carstice din V. Peșterii - Văleni. Peștera Valea Rea este menționată în lucrarea " Monumente ale naturii din Maramureș " - 1976 și prin decizia 204/16. 3 .1977 a Comitetului Executiv al Consiliului Popular al județului Maramureș este ocrotită, pînă la atribuirea calității de " rezervație " sau " monument al naturii ". Peștera este cartată în 29.I. 1977 de Spec-Montana Baia Mare și în 3.V. 1980 de CSER București. Explorările de suprafață efectuate în primăvara anului 1981 de C.S. Montana Baia Mare au dus la identificarea a două noi peșteri mici - P. din Deal și P. din Ponorul de la cariera Făget.

Descrierea peșterilor :

Peștera Valea Rea (2002/1). Intrarea avind 1,2 x 1,5 m debutează într-un culoar a cărui înălțime scade în curind la 1 m. După 11 m ajungem la un cot cu o mică sală de 2x2 m. În continuare galeria este strîntă (lățime 1-1,5 m) și joasă (înălțime 1 m) pe o lungime de 17 m (fig. 2). După ce depășim un mic bazin în care adincimea apei atinge 1 m (Lacul 1) galeria se mărește brusc, apar terase de aluvionare în ambele maluri, cruste concreționate, mici gururi (în mare parte distruse). După 53 m de la intrare, depășim un nou bazin cu apă (Lacul 2) și în peretele sting putem admira - Domul - un dom stalagmitic cu frumoase nuanțe roșietice - negricioase. Galeria devine din ce în ce mai înaltă, alterind cu portiuni scurte de strîntare. La 87 m de la intrare - intrăm pe un culoar de 32 m lungime (Marea fisură) unde galeria atinge înălțimi de 3-5 m, avind un profil de " A " asymmetric, galeria largindu-se în bază la 3 m. Portiunea superioară, îngustă, a galeriei este tapisată cu cruste de calcit. Urmează o nouă zonă de strîntare, apoi depășim un nou bazin cu apă (Lacul 3), strîbătind o sală mai largă. După 109 m de la intrare, firul apei o ia la stînga pe un culoar strînt ce poate fi evitat prin dreapta, printr-un pasaj strînt (0,5 m)

dar uscat, care după 12 m ajunge din nou în firul apei. Urmează

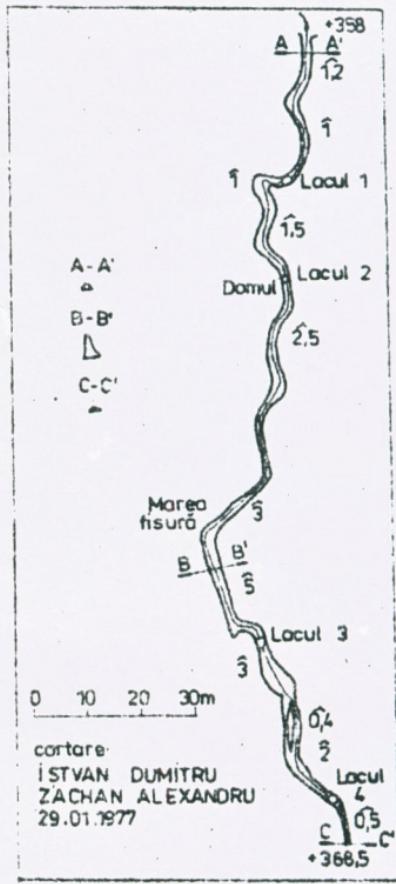

fig. 2 Peștera Valea Rea

iese prin peștera Valea Rea. În aprilie 1981 săpindu-se în poron un puț de 1,5 m adâncime se atinge tavanul peșterii. Galeria este accesibilă în aval pe cca. 12,5 m dezvoltindu-se pe o litoloză, ce determină linearitatea ei și profilul caracteristic - triunghi cu baza în jos. Galeria are o înălțime de 0,8 - 1 m și o lățime maximă de 0,6 - 0,8 m în bază, la nivelul apei. Este o peșteră descendentală, activă, constituind capătul amonte al cursului subteran ce debutează în peștera Valea Rea.

Peștera din Deal (4002/8) - este o mică peșteră fosilă situată la obârșia văii ce se pierde în poronul de la

o zonă de surpare, un nou bazin cu apă (Lacul 4) și apoi o mică platformă suspendată la cca. 1 m deasupra apei - punctul terminus în mod obișnuit, la 146 m de la intrare. Coborind la firul apei, se poate înainta încă 10 m tîrîs prin apă, în condiții grele, în continuare galeria devenind inaccesibilă.

Peștera Valea Rea reprezintă portiunea finală a unui curs de apă subteran, o galerie unică, fără ramificații, cu direcție generală N - S.

Peștera din Ponorul la cariera Făget (4002/9) :

Căutindu-se la suprafață sursa apei ce apare în peștera Valea Rea, este identificat în 28.XII. 1980 un poron situat la cca. 300 m sud de intrarea în peștera Valea Rea (fig. 3) Corelarea cartării de suprafață și subteran, indică faptul că apa ce intră în acest poron,

cariere Făget. (fig. 4) Peștera debutează cu un puț de 1,5 m adâncime, profil de 1 x 1 m, în baza căruia, printr-o strimioare de $0,3 \times 0,4$ m se pătrunde într-un culoar strîmt, de cca. 1 m lungime, ce dă într-o galerie transversală de 2,5 m lungime, cu o înălțime de 0,4 m și lățime de 0,5 m, ușor descendentală spre SV.

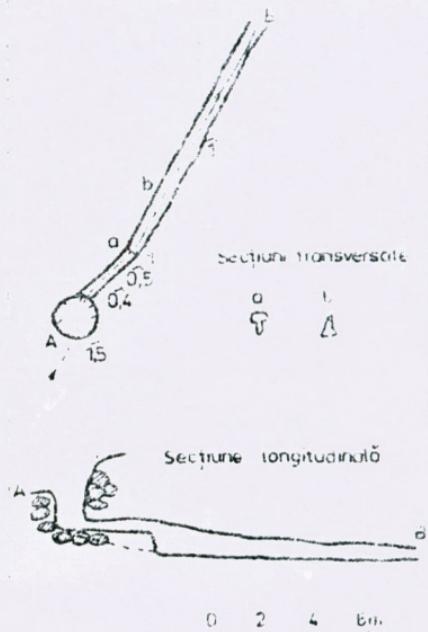

fig.3 Peșteră din poronorul de la căriera Făget

la căriera Făget

în bazinul V. Bîrsăului la Ulița Pietrii (Valea Chioarului) dar și în alte zone (dl. Tocărnea - Bistra, etc.).

Pe creasta dintre obârșia V. Peșterii (affluent stîng V. Rea) și V. Curtuiușului apar 3 asemenea defilee cu orientare NE - VS, lățime de 100 - 120 m, situate la distanță de 40 m între ele. Cel mai bine conturat este defileul amonte - și cel mai slab, cel aval. În ansamblu e vorba de fapt de o zonă de desprindere a marginii nivelului calcaros, producindu-se alunecări reduse ale " feliilor " de cascar.

Peșteră din Deal este situată în extremitatea NE a defileului amonte, împără inclinare spre SV a peșterii indicând rolul de colector al precipitatiilor spre defileu. Un mic ponor din defileul mijlociu, indică o surgere a apelor spre SV, spre bazinul V. Curtuiușului, având deci o inclinare similară cu a peșterii. De altfel versantul dinspre V. Curtuiușului este abrupt, ajun-

gind practic in capătul celor 3 defilee spre deosebire de cel din-spre V. Peșterii - prelung, cu pantă lină.

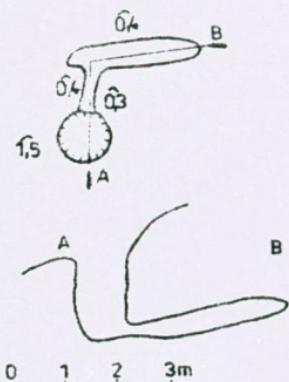

fig.4 Peștera din Deal

Peșterile de la Văleni sunt localizate în orizontul superior, calcaros al Badenianului superior. Un foraj executat în zona carierelor Făget, indică o grosime de cca. 20 m a orizontului calcaros, grosime care corespunde cu diferența de nivel dintre intrarea în peștera din ponorul de la cariera Făget și ieșirea din peștera Valea Rea. În peștera Valea Rea, adesea se pot vedea sectoare în care peretii și tavanul sunt constituși în exclusivitate din noduli de Lithothamnium.

Hidrografie : Peștera Valea Rea și peștera din Ponorul de la cariera Făget sunt în bazinul V. Peșterii,

afluent stîng al V. Vălenilor (V. Căicana) - trimitîndu-și apele prin intermediul V. Bîrsăului în Someș (fig. 1). Deși peștera din Deal este situată la obîrșia aceleiași văi (V. Peșterii), unele indicații sugerează că drrenajul apelor de infiltrări din această zonă se face spre nord, spre V. Curtuiușului.

Cursul superior al V. Peșterii, pînă la ponorul de la cariera Făget, pe o lungime de cca. 1 km. este tipic unei văi carstice, cu zone frecvente de dispariție și repartiție a apelor. Porțiunea inferioară a acestui sector constă dintr-o succesiune de doline în care apa apare la zi pe distanțe scurte (5 - 15 m) despărțite de zone în care cursul de apă este subteran.

Observațiile din peștera din Ponorul de la cariera Făget arată cătarea apelor pe o fractură orientată N-S, fractură care deviază în zona crestei din versantul drept al V. Peșterii. În continuare apele folosesc sistemul de fisuri existent în calcare, pentru a ieși din nou afară prin peștera Valea Rea. Denivelarea dintre ponorul de la cariera Făget (+ 378 m) și gura peșterii Valea Rea (+ 358 m) este de 20 m, similară cu grosimea ^{aproximativă} calcaros din forajul din cariera Făget) pe o lungime aeriană de 30 m.

Microtectonică : Este evident rolul tectoniciei în cazul unui sistem carstic amorsat de o fractură și care realizează o străpungere a unui nivel calcaros . Pentru a sesiza unele particu-

larități ale tectonicii ca factor de condiționare a carstului s-a întocmit diagrama orientării galeriilor peșterii Valea Rea, ceea mai lungă peșteră cunoscută în Badenianul de la Văleni, diagramă care reflectă de fapt dispoziția fisurilor și fracturilor de-a lungul cărora s-a format peștera. Dezvoltarea peșterii de-a lungul unor elemente tectonice este evidentă în multe sectoare ale galeriei (fig. 5). Diagrama reflectă proporția orientării galeriilor peșterii, în intervale de 10° . Se remarcă prezența a 3 direcții principale -NNV-SSE, NE-SV și N-S, care grupează împreună 75,9 % din lungimea totală a galeriilor. Direcția principală este NNV-SSE care este direcția a 47,1 %

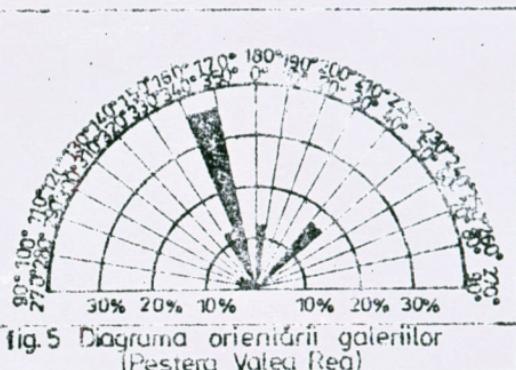

fig.5 Diagrama orientării galeriilor
(Peștera Valea Rea)

din lungimea peșterii. Subordonate apar direcțiile NE-SV (16,3 %) și N-S (12,5 %). Este semnificativ faptul că degă orientarea generală a peșterii este E-S, doar 12,5 % din peșteră are această direcție, orientarea generală N-S a peșterii fiind dată astfel de alteranță de sectoare cu orientare NNV-SSE și NE-SV.

Concrețiuni : Formațiunile concreționare, degă prezente încă în peșteră, nu mai prezintă practic interes din cauza distrugerii lor avansate. Ele s-au format în general pe tavan, în zone unor mici hornuri dezvoltare, pe fisurile de-a lungul cărora se dezvoltă peștera, căi de acces în subteran a apelor de infiltratie. E vorba de stalactite în general de mici dimensiuni, pătrate intacte doar în puținele locuri în care înălțimea hornurilor nu a permis accesul la ele. O, caracteristică a formațiunilor concreționate din această peșteră, este prezența odontolitelor, formațiuni cu aspect de vâl crenelat. O altă formațiune interesantă este "Domul" - surges stalagmitică paristală cu frumoase nuanțe roșietice negricioase.

Concluzii : Carstul de la Vălenii Somicutei, fără a fi spectaculos, prezintă importanță prin modul de formare și prin dezvoltarea în calcare badenie. Ca și în cazul altor peșteri din podișul Someșan, orientarea generală a peșterilor nu este

regăsită în diagrama orientării galeriilor. Orientarea N-S a peşterii este concordantă cu sensul de inclinare al formațiunilor badeniene și este determinată de însumarea unor sectoare de galerie orientate în general NV-SE și NE-SV - dezvoltate pe sistemul de fisuri cu această orientare din calcare.

BIBLIOGRAFIE

- BLEAHU M 1974 - Morfologia carstică - Ed. Stiințifică, Buc.
- GHIURCA V 1969 - Geologia bazinului neogen Baia Mare - Teză de doctorat, Univ. Cluj - Napoca.
- PAUCA M., MATEESCU E., - Prospectiuni geologice pentru cărbuni în
NAGHEL A., PERIANU A., Bazinul Baia Mare și imprejurimi -
IȘTOCESCU D., Raport geologic.
- GHEORGHIAN M.,
- GHEORGHIU M.D.,
- RADU M., NAGHEL Ad.,
- CARUTEASU E 1961.
- NADISAN I., - Monumente ale naturii din Maramureș.
TATARU I., Ed. Sport - Turism - București, 1976.
- GABOR El.,
- MARES V. 1976.